

KARKONOSZE I GÓRY IZERSKIE

ŚNIEŻKA

KOŚCIÓŁ WANG

HALA IZERSKA

ZAMEK CHOJNIK

SZKLARSKA PORĘBA

Autorka przewodnika: Mariola Borecka

Redaktor prowadzący: Łukasz Karolewski

Redakcja: Anna Młynowska

Opieka techniczna: Katarzyna Leja

Projekt graficzny serii: Sabina Suchy

Projekt okładki: Ewa Jarocka; materiały graficzne zostały wykorzystane
za zgodą Shutterstock.com

Opracowanie kartograficzne: Krzysztof Trojan

Źródło pochodzenia danych kartograficznych: OpenStreetMap.org

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorka oraz Helion SA dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorka oraz Helion SA nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Helion SA

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <https://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/bekaq1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-7389-1

Copyright © Helion SA, 2021

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

SPIIS TREŚCI

	ZDOBĄDŹ I POZNAJ	8
		14
	KARKONOSZE I GÓRY IZERSKIE W PIGUŁCE	16
	KARKONOSZE I GÓRY IZERSKIE	18
	POCHODZENIE NAZW	19
	FIZJOGRAFIA	19
	OCHRONA PRZYRODY W KARKONOSZACH I GÓRACH IZERSKICH	35
	PRZYGOTOWANIE DO WYCIECZKI	37
	PLANOWANIE TRASY	37
	ODZIEŻ I EKWIPUNEK	38
	OZNACZENIA SZLAKÓW	40
	ZAGROŻENIA	42
	POMOC W GÓRACH	45
	OCHRONA PARKU NARODOWEGO	45
	TRASY TREKKINGOWE	47
	ZDOBYWAMY NAJWYŻSZY SZCZYT CZECH	49
	PRZEZ SKALNY STÓŁ DO ZAPOMNIANEJ OSADY	59
	KARKONOSKI KLASYK	69
	SZLAKIEM KARKONOSKICH SKAŁEK	81

5	WYPRAWA DO ŹRÓDEŁ ŁABY	91
6	DOOKOŁA SZKLARSKIEJ PORĘBY	103
7	SPACER NA ŻŁOTY WIDOK	111
8	PRZEZ ZAMEK CHOJNIK DO DOBREGO ŹRÓDŁA	119
9	POD SKALNE ŚCIANY KOTŁÓW	129
10	GRZBIETEM KARKONOSZY CZ. 1.	139
11	GRZBIETEM KARKONOSZY CZ. 2.	149
12	IZERSKIE <i>MUST SEE</i>	159
13	NA NAJWYŻSZY SZCZYT GÓR IZERSKICH	171
14	WIDOKOWO PRZEZ „IZERY”	179
15	NA HALĘ IZERSKĄ	187

TRASY DODATKOWE 195

	ŚCIEŻKA GEOTURYSTYCZNA WE WSCHODNICH KARKONOSZACH	196
	GŁÓWNYM SZLAKIEM SUDECKIM PRZEZ GÓRY IZERSKIE	197
	GŁÓWNYM SZLAKIEM SUDECKIM PRZEZ KARKONOSZE	199
	NA NAJWYŻSZY SZCZYT GRZBIETU LASOCKIEGO	200
	GRZBIETEM KAMIENICKIM GÓR IZERSKICH	201

travel 202

O REGIONIE 204

RYS HISTORYCZNY	204
ODKRYWANIE KARKONOSZY I GÓR IZERSKICH	207
SCHAFFGOTSCHOWIE	210
RIESENGBIRGSVEREIN	211
TRAGARZE LEKTYK	212

	ATRAKCJE KARKONOSZY I GÓR IZERSKICH	213
1	KOWARY	214
2	KARPACZ	220
3	ŚNIEŻKA	229
4	MYSŁAKOWICE	230
5	ARBORETUM LEŚNEGO BANKU GENÓW KOSTRZYCA	232
6	DOLINA PAŁACÓW I OGRODÓW	233
7	JELENIA GÓRA	246
8	CIEPLICE ŚLĄSKIE-ZDRÓJ	250
9	ZAMEK CHOJNIK	253
10	BOROWY JAR	254
11	SIEDŁĘCIN	256
12	SOSNÓWKA	257
13	BOROWICE	258
14	PRZESIEKA	259
15	JAGNIĄTKÓW	263
16	MICHAŁOWICE	264
17	HUTA „JULIA” W PIECHOWICACH	265
18	SZKLARSKA PORĘBA	266
19	SZRENICA	274
20	HARRACHOV	276
21	ŚWIERADÓW-ZDRÓJ	278
22	KROBICA	285
	INFORMACJE PRAKTYCZNE	286
	INDEKS	295

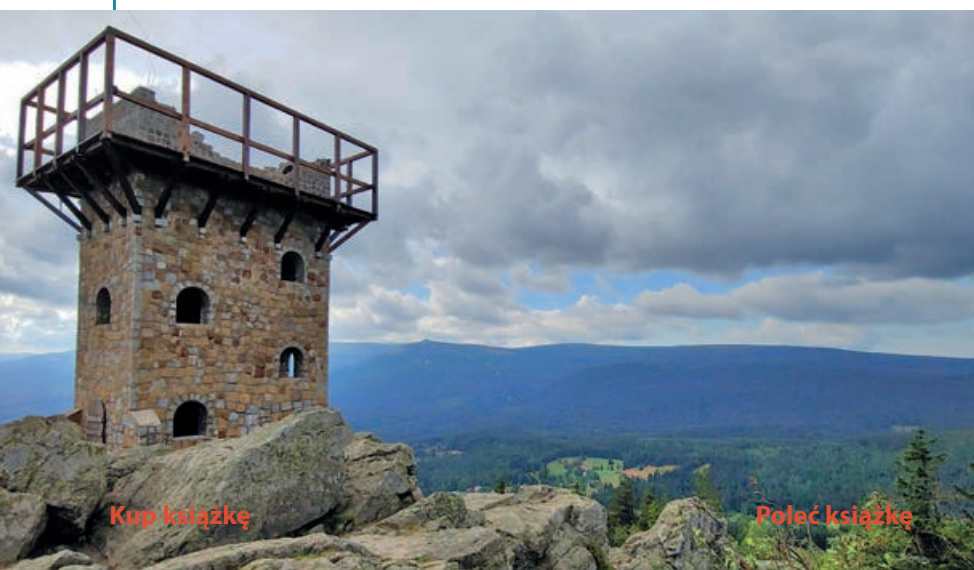
ZDOBĄDŹ I POZNAJ

ŚNIEŻKA (1603 M N.P.M.)

Nazywana Królową Sudetów, będąca ich najwyższym szczytem. Jej charakterystyczny stożek od najdawniejszych czasów był magnesem przyciągającym wędrowców.

WYSOKI KAMIEŃ (1058 M N.P.M.)

Górujący nad Szklarską Porębą od północy szczyt w Górach Izerskich. Rozciąga się stąd jeden z najpiękniejszych widoków na pasmo Karkonoszy.

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

ZAMEK CHOJNIK

Małownicze ruiny zamku zbudowanego na wysokości 627 m n.p.m., na wzgórzu o tej samej nazwie. Z zamkowej wieży rozciąga się doskonała panorama Karkonoszy, Gór Izerskich i Kotliny Jeleniogórskiej.

HALA IZERSKA

Śródleśna kotlina zachwycająca zarówno urodą, jak i historią. Dawniej była tu osada, po której zachowały się niktę ślady. Leży na terenie rezerwatu „Torfowiska Doliny Izery”.

Kup książkę

Poleć książkę

ŚNIEŻNE KOTŁY

Dwa kotły polodowcowe, których imponujące skalne ściany robią wrażenie zarówno z położonych na ich krawędziach punktów widokowych, jak i z prowadzącej u ich podnóża Ścieżki nad Regłami.

PAŁACE I OGRODY KOTLINY JELENIOGÓRSKIEJ

Należące dawniej do arystokratycznych i szlacheckich rodów pałace są otoczone parkami i ogrodami. Zachęcają zarówno do relaksujących spacerów, jak i zapoznania się z historią regionu.

KOCIOŁ MAŁEGO STAWU

Polodowcowe jezioro wraz z leżącym nad nim schroniskiem „Samotnia” często wymieniane jest w rankingach najpiękniejszych miejsc w Polsce. Czy słusznie – warto przekonać się osobiście.

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

ŚWIERADÓW-ZDRÓJ I STÓG IZERSKI

Miasto wyrosłe dzięki źródłom mineralnym ma do zaoferowania wiele ciekawych atrakcji. Na górujący nad miejscowością Stóg Izerski można się dostać szlakiem pieszym, rowerowym oraz koleją gondolową.

WODOSPADY SZKLARSKIEJ PORĘBY

Niedługi spacer dzieli miasto od dwóch najwyższych wodospadów polskiej części Karkonoszy. Wodospad Kamieńczyka wpadający do wąskiej gardzieli z wysokości 27 m zachwyca swoją mocą. Wodospad Szklarki jest zdecydowanie spokojniejszy, chociaż nie mniej urokliwy.

PARK MINIATUR ZABYTEKÓW DOLNEGO ŚLĄSKA

Dolny Śląsk w pigułce. Park Miniatur to idealne miejsce dla tych, którzy na poznanie uroków regionu mają jedynie kilka dni. Znajdują się tu modele około 60 najciekawszych dolnośląskich obiektów.

Kup książkę

Poleć książkę

Borowice

Ściegny

DOL PIĘCIU POTOKÓW

DOL MALINY

Karkonoski

KARPACZ

Park Narodowy

DOL ŁOMNICZKI

DOL JAWIA

Krkonoski

Horni Malá Úpa

OBŘÍ DŮL

SIŤNÝ DŮL

LIPI DŮL

ZELENÝ DŮL

MESSENERŮV DŮL

Pec pod Sněžkou

Velká Úpa

1

ZDOBYWAMY NAJWYŻSZY SZCZYT CZECH

A

PEC POD SNEŽKOU

TRANZYT

B

OBŘÍ DŮL

15,7 km

C

RÓWNIA POD ŚNIEŻKĄ

830 m [888 m]

D

ŚNIEŻKA

5.30 h

E

KOCIOŁ ŁOMNICZKI

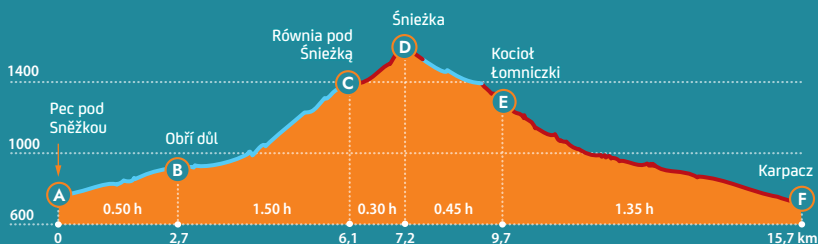

ŚREDNIA

F

KARPACZ

Trasa na najwyższy szczyt Sudetów od strony czeskiej zapewnia niesamowite widoki i daje możliwość podziwiania Śnieżki z różnych kierunków. Niewymagająca technicznie, ale kondycyjnie przeznaczona dla osób z przynajmniej średnim przygotowaniem górskim. Niemożliwa do przejścia zimą, obejmuje bowiem szlaki zamykane w tym czasie ze względów bezpieczeństwa.

A Pec pod Sněžkou powstał pod koniec XVI w. jako osada górników poszukujących tutaj m.in. miedzi i arsenopiryty. Był wówczas częścią miejscowości Velká Úpa. Najwcześniejszą osadą Obřív dól – przybywali tutaj również drwale ze Styrii, Karyntii oraz Tyrolu i na tworzonych przez siebie polanach zakładali domy, tzw. boudy. Oprócz wycięcia lasu zajmowali się hodowlą bydła i kóz. Pozyskiwane drewno spławiane było z górnych części doliny dzięki budowie tzw. klauz, czyli zapór spiętrzających wodę. Drewno pokrywało zapotrzebowanie okolicznych hut, a także dużej kopalni srebra w Kutnej Horze.

Trasa wycieczki rozpoczyna się w centrum miejscowości i do Równi pod Śnieżką będzie wiodła szlakiem niebieskim. Będzie

on obok kapliczki z 1888 r. i po chwili kieruje na szutrową drogę – jest to alternatywa dla wyasfaltowanej drogi dojazdowej prowadzącej do dolnej stacji kolejki gondolowej. Na tym odcinku znajduje się kilka przystanków interaktywnej ścieżki dydaktycznej przygotowanej dla dzieci, której atrakcją są gry i quizy dotyczące Karkonoszy.

Szlak doprowadza do czeskiej „lanovki”: **wyciąg na Śnieżkę** to dwuodcinkowa kolejka wisząca z czteroosobowymi kabinami. Rocznie wwozi na górę 150 tys. osób; działa codziennie od 8.00 do 19.00 (X–IV do 18.00), przy prędkości wiatru nieprzekraczającej 60 km/h.

Trasa wiedzie wzdłuż koryta rzeki Úpy. Na początkowym odcinku, do kapliczki w Obřív dole (około 2,5 km), szlak

Bouda v Obřív dole

prowadzi drogą asfaltową, przystosowaną dla turystów niepełnosprawnych.

Za mostem na Úpie po prawej stronie widoczny jest pensjonat Betyna. Wcześniej znajdowała się tu stacja botaniczna badacza Josefa Šourka, który do 1968 r. dokonał spisu całej karkonoskiej flory. Początkowo planował opracować opis sterczyków Czechosłowacji, jednak w trakcie pracy całkowicie poświęcił się studium roślinności Karkonoszy i w efekcie po 25 latach wydał dzieło *Květena Krkonoš*, będące do dziś jednym z najszerzych opisów flory tych gór. Šourek podejmował wiele działań: był oficjalnym kronikarzem gminy Pec pod Sněžkou, opracował czeskie nazewnictwo dla niemieckich dotąd nazw miejscowych, był również państwowym konserwatorem przyrody w regionie i honorowym członkiem pogotowia górskiego.

Szlak prowadzi obok miejsca, gdzie do Úpy wpada z lewej strony Modrý potok. Kawatek dalej zaczyna się założona w XVI w. osada **B Obří důl**. Obří důl to też nazwa całej doliny, po polsku oznacza „Olbryzią Dolinę”. W obrębie dawnej osady znajduje się **Bouda v Obřím dole** – pensjonat i restauracja o ciekawej architekturze: budynek zwieńczony jest charakterystyczną wieżyczką. Obecni właściciele na łące za schroniskiem hodują zwierzęta domowe, a w ulach pszczoły. Oprócz typowych noclegów oferują spanie na stomie w chatce z częściowo przeszklonym dachem: widoczna jest ona na łące za głównym budynkiem.

Po chwili w lewą stronę odchodzi żółty szlak turystyczny prowadzący do sąsiedniej doliny Modrý důl. W jej górnej części, na południowych stokach masywu Studniční hora, wiosną bardzo długo zalegają płaty śniegu. Największe z tych śnieżnych pól tworzy kształt, który Czesi nazwali „mapą Republiki”. Z dużych odległości

początkowo wygląda on jak zarys Czechosłowacji z czasów po I wojnie światowej, wraz z topnieniem śniegu przypomina właściwie Czechy. Śnieg potrafi się w tych rejonach utrzymywać do sierpnia.

Szlak przeprowadza przez dwa mostki na Úpie – przed drugim z nich pomiędzy drzewami widoczny jest pomnik botanika Karela Kaviny, który obok działalności naukowej zajmował się aktywnie ochroną przyrody. Współtworzył projekt Karkonoskiego Parku Narodowego, którego powstania w 1963 r. nie dożył. Po śmierci jego prochy zostały rozsypane w Obřím dole, a trasa prowadząca na grzbiet nosi jego imię.

Ostatnim miejscem przed Równią pod Śnieżką, gdzie można się posilić, jest **Bouda pod Sněžkou**. Na łące naprzeciwko pasą się lamy, owce kameruńskie i miniaturowe bydlę szkockie. Nie należy ich karmić przyniesionym prowiantem: w urządzeniu obok ogrodzenia po wrzuceniu 10 Kč dostępna jest specjalna karma.

W tym miejscu niegdyś rozpoczynał się spław drewna w dół rzeki Úpy aż do jej ujścia do łąby, a następnie do kopalni w Kutnej Horze. Dawniej stała tu tzw. klauza, czyli drewniano-ziemna zapora, jakich sporo powstawało w okolicy od XVI w. Po otwarciu zapory woda znosiła kawałki drewna w dół. Na pozostałościach klauzy stoi dziś kapliczka; zapora sięgała zapewne ponad kalenicę dzisiejszego dachu.

Wewnątrz kapliczki prezentowana jest wystawa fotografii przedstawiających lawiny kamienno-błotne, które zeszyły tu w lipcu 1897 r. Był to największy kataklizm powodziowy w Karkonoszach: po ogromnych opadach stoki nie były w stanie przyjąć takiej ilości wody i przesiąknięty grunt zaczął płynąć w postaci gruzowo-błotnych potoków, niosąc ze sobą pnie powalonych drzew.

SKĄD WZIĄĆ WODĘ NA ŚNIEŻCE?

Pod koniec XIX w. dwa działające wówczas na Śnieżce schroniska przyjmowały w sezonie letnim dziennie nawet 300 gości, obsługiwanych przez kilkadziesiąt osób personelu. Największym problemem był niedostatek wody – deszczówkę magazynowano na szczycie, ale wodę pitną 12 trażarzy codziennie wnosili w beczkach przez Obří důl na szczyt w specjalnych nosidłach. W 1911 r. stworzono projekt budowy wodociągu, który mimo trudnych warunków został zrealizowany w ciągu czterech miesięcy. Wykorzystując siłę wody opadającej ze zlokalizowanych powyżej zbiorników na turbinę Peltona, wprawiano w ruch pompę tłokową, dzięki której woda transportowana była prawie 400 m wyżej, na szczyt Śnieżki. Codziennie docierało tam 2 tys. litrów wody, czyli mniej więcej 100 ładunków wnoszonych wcześniej przez trażarzy. Urządzenie działało do 1957 r., kiedy to odszedł ostatni niemiecki mechanik, a nowi użytkownicy przez zaniedbanie doprowadzili do zamrożenia i w konsekwencji popękania wodociągu.

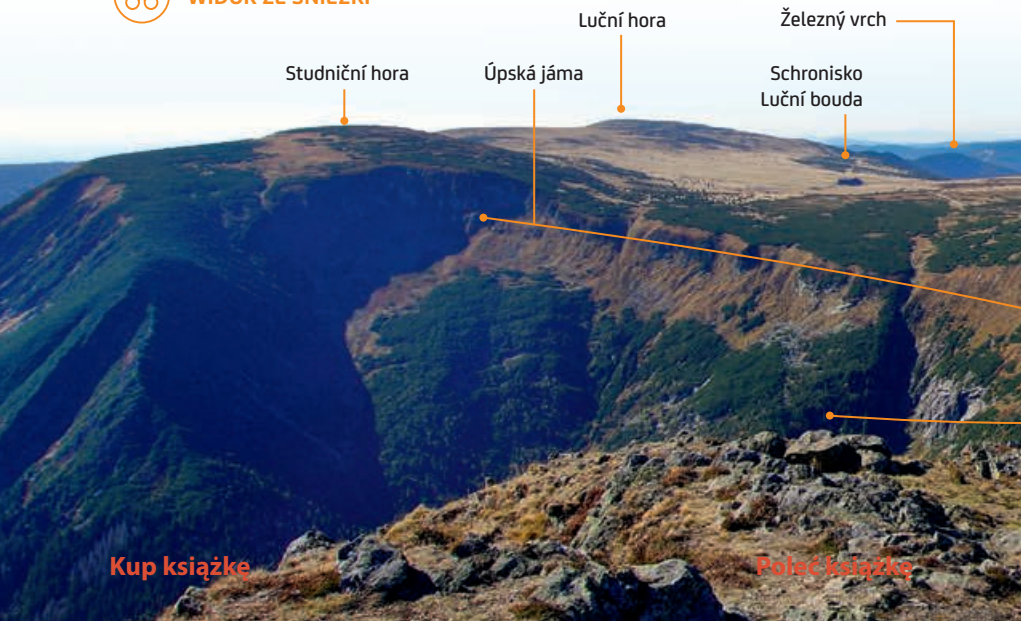
Całkowicie zniszczone zostały dwa domy mieszkalne znajdujące się poniżej, śmierć poniosło siedmioro mieszkańców. Łącznie podczas tej powodzi na odcinku od Śnieżki do Trutnova zginęło 110 osób, zniszczone zostały również liczne obiekty przemysłowe

w dolnej części doliny – w tym wszystkie związane z wodą.

Tu kończy się asfaltowa droga i zaczyna szlak letni – opuszcza on dno doliny Úpy i wspina się na jej stoki, prowadząc do **Kovárný**, czyli kuźni. Stała ona w miejscu,

WIDOK ZE ŚNIEŻKI

Studniční hora

Úpská jáma

Luční hora

Schronisko
Luční bouda

Železný vrch

gdzie dziś znajduje się wiata odpoczynkowa, naprawiano w niej sprzęt górniczy i ostrzono narzędzia. Po zakończeniu wydobycia w 1876 r. w budynku dawnego warsztatu jeden z górników założył gospodę. W latach 50. XX w. znajdowała się tu noclegownia dla górników, prowadzących w okolicy badania złóż wolframu i rud innych metali, następnie działała stacja badawcza administracji parku narodowego, jednak z powodu braku funduszy na remonty budynek zburzono w 1979 r.

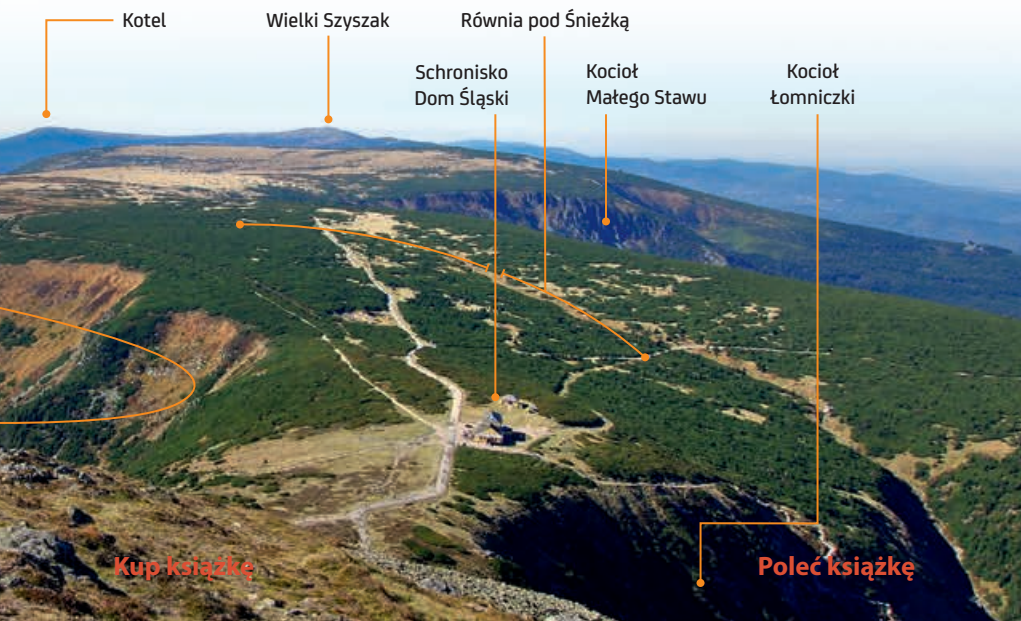
Nazwę **Kovářna** nosiła również działająca dawniej w tym miejscu kopalnia. W XVI w. w dolinie Úpy wydobywano żelazo, miedź i arsen. Przez kilkaset lat pracy kopalni górnicy wyekspluowali całkowicie występującą tu wcześniej rudę żelaza. Ostatnie wydobycie miało miejsce w latach 50. XX w. Kopalnia ta jest największym i najlepiej zachowanym wyrobiskiem w Karkonoszach: całkowita długość

korytarzy to 7 km. Stopniowo od 2004 r. udostępniane były dla zwiedzających kolejne części podziemi, obecnie ze względu na budowę nowej trasy turystycznej kopalnia jest zamknięta, ponowne otwarcie planowane jest na 2023 r.

Szlak będzie prowadzić teraz bardzo stromo – Równia pod Śnieżką znajduje się niecałe 2 km stąd, a na tym dystansie wysokość wzrasta o 350 m.

Na trasie znajduje się *vodárna* – stacja wodociągowa wybudowana w 1912 r. podczas doprowadzania wodociągu na wierzchołek Śnieżki. W dawnym budynku przepompowni umieszczono plansze z fotografiami i opisem urządzeń.

Kilkadziesiąt metrów za przepompownią po prawej stronie znajduje się tzw. **Dixův kříž**, postawiony ku pamięci Stefana Dixy, stróża nieistniejącego już schroniska Obří bouda, który zginął w lawinie 1 kwietnia 1900 r.

UWAGA NA MURAWY!

Okolice schroniska „Dom Śląski” to miejsce, w którym wykształciły się cenne murawy alpejskie. Charakterystycznym gatunkiem występującym w ich obrębie jest sit skucina, wysokogórska roślina, przybierająca późnym latem rudobrazową barwę. Każdego roku w sezonie wakacyjnym ze względu na wzmożony ruch turystyczny polski i czeski park narodowy prowadzą wspólną akcję uświadamiania turystów na temat zagrożeń, do jakich prowadzi zadeptywanie tych cennych muraw. Ponieważ pierwsze akcje informacyjne nie przyniosły oczekiwanych rezultatów, w sezonie 2020 murawy zostały oddzielone siatkami od szlaków turystycznych, a na miejscu dyżurowali pracownicy parków i wolontariusze, uświadamiający osoby nieprzestrzegające wytycznych.

Ze szlaku dobrze widoczna jest **Úpská jáma**. To największy z karkonoskich kotłów polodowcowych, tu zaczynał się najdłuższy z karkonoskich lodowców – w maksymalnym zasięgu miał 5 km długości. Kocioł ma formę rozległego amfiteatru, z krąwędzią o długości ponad 2 km. Jego głębokość wynosi przeszło 350 m. Wielkość kotła tłumaczy jego położenie: znajduje się on w pozycji zawietrznej w stosunku do Równi pod Śnieżką, skąd śnieg zwiwany był do leja źródłiskowego rzeki Úpy, gdzie zamieniał się w lód lodowcowy. Tempo przyrostu lodu było tam największe, powodując tym samym największą efektywność erozji. Strome ściany kotła poprzecinane są żlebami, a lawiny schodzą na tyle często,

że górna granica lasu jest w tym miejscu przesunięta znacznie niżej, niż wynikałoby to z czynników klimatycznych.

Szlak wyprowadza na **Równię pod Śnieżką** – rozległy, zrównany grzbiet leżący pomiędzy Śnieżką, Smogornią, Lučńí horą i Studničńí horą. Wypłaszczenie to ma około 6 km² powierzchni, a ograniczone jest stromymi ścianami kotłów polodowcowych. Równia powstawała etapowo: początkowo obszar był niszczonej przez procesy wietrzeźnia i erozji, co doprowadziło do powstania szerokiej równiny, która w kolejnej fazie, w czasie ruchów górotwórczych i dźwignia Sudetów, była stopniowo wynoszona na swoją obecną pozycję – nastąpiło to kilka-naście do kilku milionów lat temu.

Schronisko „Dom Śląski” znajduje się na wysokości 1400 m n.p.m. Obecny

budynek jest trzecim obiektem stojącym w tym miejscu – pierwsze istniały już w XVII w. i były schronieniem dla drwali i pasterzy, a w czasie, kiedy budowano kaplicę na Śnieżce (1665–1681) – także dla jej budowniczych. Po wybudowaniu obecnego obiektu w 1922 r. nadano mu nazwę „Schlesierhaus im Riesengebirge” („Dom Śląski w Karkonoszach”). Od 2007 r. właścicielami są Miejska Kolej Linowa Sp. z o.o. w Karpaczu i prywatna osoba.

Od tego miejsca należy podążać na szczyt Śnieżki szlakiem czerwonym, prowadzącym charakterystycznymi „zakosami”. Po drodze znajdują się punkty widokowe, m.in. na Úpską jámę i dolinę Obří důl, którą przyszliśmy.

Przed szczytem po prawej stronie znajdują się krzyż i tablica pamiątkowa,

poświęcone dwóm czeskim ratownikom, którzy zginęli w styczniu 1975 r. Jan Messner i Štefan Spusta zabezpieczali szlak ze Śnieżki, kiedy w pobliżu wydarzył się wypadek – turysta spadł w kierunku kotta łomniczki. Ratownicy związani liną próbowali dotrzeć do poszkodowanego, lecz jeden z nich poślizgnął się i obaj również spadli w kierunku kotta. Messner zginął na miejscu, Spusta zmarł podczas transportu śmigłowcem do szpitala. Wypadku nie przeżył też turysta, któremu próbowali pomóc.

Osiągamy **D Śnieżkę** (1603 m n.p.m.; zob. też s. 229), najwyższy szczyt Karkonoszy. Na szczycie znajduje się kilka budynków: po polskiej stronie budynek obserwatorium meteorologicznego, tzw. spodki, oraz kaplica św. Wawrzyńca.

1

ZDOBYWAMY NAJWYŻSZY SZCZYT CZECH

Po czeskiej – budynek najwyżej w Czechach położonej poczty, ze sklepikiem i bufetem, przez który można przejść na taras widokowy.

Fachowo górę taką jak Śnieżka określa się mianem twardzielca, co częściowo tłumaczy jej pochodzenie: kopuła Śnieżki zbudowana jest hornfelsów – skał twardszych i bardziej odpornych niż otaczający je granit. Hornfelsy powstały około 300 mln lat temu w wyniku kontaktu starszych skał, łupków tuszyczkowych, z gorącą magmą granitową. Odbywało się to w obrębie wąskiego, około 500-metrowego pasa w bezpośrednim sąsiedztwie granitu. Kiedy całe masyw został odstośnięty, procesy wietrzenia szybciej działały w obrębie granitu, powodując wypreparowanie hornfelsów. Granica pomiędzy tymi

SNĘŻKA SHERPA CUP

Rokrocznie w okolicach Śnieżki rozgrywane są różne zawody, jedno z ciekawszych to Sněžka Sherpa Cup. Zawody polegają na wnoszeniu na plecach ładunku, wzorem dawnych trażarzy wnoszących asortyment na szczyt. Panowie noszą 40, panie 20 kg (zimą odpowiednio 30 i 15). Do pokonania mają 6,4 km i przewyższenie 754 m – trasa prowadzi od dolnej stacji kolejki linowej w Pecu pod Sněžkou przez Obří důl do czeskiej poczty na Śnieżce latem lub przez szczyt Růžová hora zimą. Najlepsi pokonują ten dystans w 1 godz. 15 min. Od 2014 r. wprowadzono kategorię ekstremalną z ładunkiem 60 kg. Na zawody nie trzeba przygotowywać własnego ładunku – wnosi się wodę butelkowaną Rajec lub Kofolę.

dwoma typami skał przebiega mniej więcej na wysokości 1480 m n.p.m. W wyniku silnego wietrzenia hornfelsy rozpadają się na mniejsze bloki, którymi usiane są dziś zbocza Śnieżki.

Ze szczytu sprowadza Droga Jubileuszowa (szlak czerwony, następnie niebieski), która powstała w 1905 r. z inicjatywy Towarzystwa Karkonoskiego (RGV, zob. s. 211). Nazwa została nadana ze względu na obchodzone w tym czasie 25-lecie organizacji. Droga prowadzi bardzo łagodnie, trawersując szczyt od wschodu, a następnie od północy i sprowadza z powrotem na Równię pod Śnieżką.

Od schroniska „Dom Śląski” należy podążać szlakiem czerwonym na północ, do **E Kotta łomniczki**. Szlak opada tutaj stromo – na dystansie 1 km schodzi o 220 m, nad koryto potoku łomniczka, a po drodze prowadzi obok symbolicznego

Cmentarza Ofiar Gór. Na skałach przy szlaku przytwierdzonych jest kilkadziesiąt tablic z nazwiskami. Upamiętniają one osoby zasłużone dla Karkonoszy oraz te, które zginęły w górach. W 1985 r. umieszczono tu prawie 2,5-metrowy krzyż i tablicę z napisem „Martwym ku pamięci, żywym ku przestrodze”. Uroczyste otwarcie odbyło się 10 sierpnia 1986 r., w dzień św. Wawrzyńca. Tablic nie można umieszczać samowolnie – każdorazowo pozwolenia udziela Rada Cmentarzyka, złożona z przedstawicieli Grupy Karkonoskiej GOPR, PTTK Oddział Sudety Zachodnie, KPN oraz sudeckich przewodników górskich.

Obok miejsca, gdzie szlak przecina rzekę Łomniczkę, na początku XX w. postawiono schronisko. Jednak 31 marca 1902 r., jeszcze przed oficjalnym otwarciem, zostało ono zabrane przez śnieżną lawinę. Dziś ten fragment szlaku, od Równi pod Śnieżką do położonego niżej schroniska nad Łomniczką, jest zamykany

na czas zimy właśnie ze względu na zagrożenie lawinowe.

Leżące poniżej, na wysokości 1003 m n.p.m., **schronisko nad Łomniczką** wybudowane zostało w 1905 r. Nazwano je „Melzgrundbaude”, a uroczyste otwarcie 1 czerwca 1905 r. zbiegło się w czasie z ukończeniem budowy Drogi Jubileuszowej – uczestniczący tego samego dnia w jej otwarciu budowniczy i członkowie Towarzystwa Karkonoskiego (Riesengebirgsverein) byli pierwszymi gośćmi schroniska. Po II wojnie światowej Polskie Towarzystwo Tatrzańskie prowadziło tu schronisko „Nad Małą Łomniczką”. Od 1951 r. należało do PTTK, ale od lat 70. XX w. mieścił się tu tylko bufet, noclegi udzielane były awaryjnie na ziemi. Obecnie schronisko jest przebudowywane.

Szlak czerwony sprowadza stąd dość łagodnie do **F Karpacza** na ulicę Olimpijską, a następnie do ronda Biały Jar, gdzie kończy się trasa wycieczki.

DOJAZD I PARKING

Na miejsce startu można dojechać autobusem z Karpacza (www.karpaczbus.pl). Autobus zatrzymuje się przed szlabanem na drodze prowadzącej do dolnej stacji kolejki na Śnieżkę. Za szlabanem znajduje się większy parking dla aut osobowych. Kilka mniejszych przestrzeni parkingowych urządzone w centrum miejscowości, należy jednak pamiętać, że w sezonie może być tu problem ze znalezieniem wolnego miejsca.

NOCLEG I WYŻYWIENIE

W Pecu pod Sněžkou w punkcie startu duży wybór restauracji i miejsc noclegowych, podobnie w Karpaczu po zakończeniu trasy. Na trasie wycieczki natomiast jest ich kilka.

- **Chata Betyna**, tel. +420 777 219 288, 608 219 289, www.betyna.cz
- **Bouda v Obřím dole**, tel. +420 728 465 454, www.boudavobrimdole.cz
- **Bouda pod Sněžkou**, tel. +420 491 617 077, 734 151 546, www.boudapodsnezkou.cz
- **Schronisko „Dom Śląski”**, tel. 75 612 67 00, 75 753 52 90, www.domslaski.pl

20 HARRACHOV

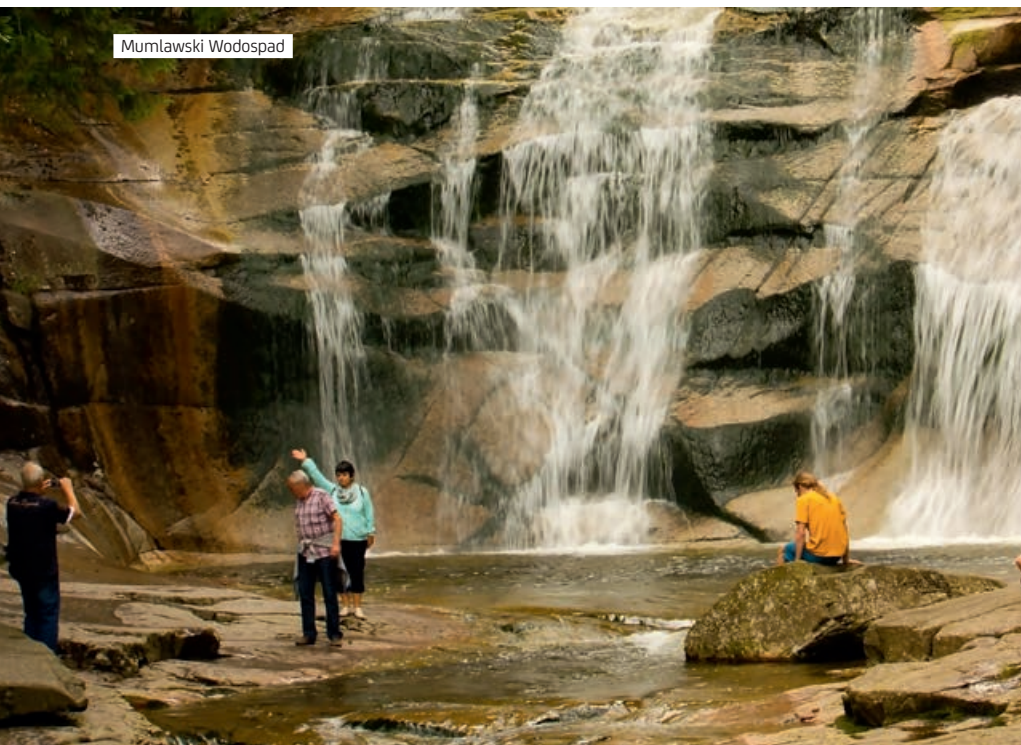
Większości Polaków Harrachov kojarzy się przede wszystkim ze skokami narciarskimi. I jest to skojarzenie bardzo słuszne. Znajduje się tu jeden z największych w Europie kompleksów skoczni narciarskich, w tym skocznia mamucia, której punkt konstrukcyjny jest umiejscowiony na wysokości 185 m. Skocznie zbudowano na zboczach Čertovej hory. Odbywały się tu konkursy Pucharu Świata i Mistrzostwa Świata w Lotach Narciarskich. Rekord skoczni ustanowił Matti Hautamäki podczas treningu przed

konkurem w 2002 r. skokiem o długości 214,5 m.

Dwukrotnie w 2001 r. Adam Małysz ustanowił tu rekord Polski, oddając najpierw skok na odległość 206,5 m (był to wówczas rekord skoczni), a kolejnego dnia – na 212 m. Dziś w Harrachovie można oglądać jego narty – znajdują się w lokalnym **muzeum narciarstwa (Ski Museum Harrachov)**.

Od 2014 r. skocznia nie jest używana – była w tak złym stanie, że do przegniętej buli zapadł się ratrak. Kilka lat niszczała, ale w 2020 r. został ogłoszony przetarg na wykonanie projektu przebudowy kompleksu,

Mumlawski Wodospad

który wygrała polska firma. Koncepcja ma powstać w początkach 2021 r.

Kolejną według popularności atrakcją miasta jest **Mumlawski Wodospad**. Znajduje się w niewielkiej odległości od Harrachova (około 20 min marszu). Ma niecałe 10 m wysokości, ale jego położenie i ilość przepływającej wody sprawiają, że jest bardzo urokliwy. Powstał na granitowym progu i zajmuje całą 15-metrową szerokość koryta. Nazwa pochodzi od niemieckiego słowa *Mummeln*, czyli „mamrotać”, „mruczeć”, co słyszymy, stojąc w pobliżu wodospadu.

Karkonosze są znane z produkcji szkła. Sprzyjały temu warunki naturalne –

obecność kwarcu i zasoby drewna będące postawą hut szkła spowodowały, że zakładów tych w okolicy było bardzo dużo. Historia **huty szkła** (Sklárna) w Harrachovie sięga XVIII w. Dziś jest najstarszą prywatną hutą i wciąż funkcjonuje – o tym, jak wygląda jej praca, można się przekonać podczas zwiedzania. Lokalny przewodnik przeprowadza przez cały proces powstawania szklanych wyrobów. Jest tu również muzeum zapoznające z historią i pokazujące kolekcje szkła, które powstawały w Harrachovie przez ostatnie 200 lat.

Po zwiedzaniu huty warto wejść do znajdującego się w tym samym kompleksie **browaru** (Minipivovar). W ofercie ma nawet piwne spa – oferuje kąpiele w górskiej wodzie z dodatkiem piwa i chmielu, który ma właściwości podobne do antybiotyku. W tym samym czasie jesteśmy też poddawani kuracji wewnętrznej – podczas 30-minutowej kąpeli jest serwowane piwo do spożycia.

MUZEUM NARCIARSTWA

- Autobusové nádraží
- śr.–pt. 14.00–17.00, sb. 10.00–17.00
- 70 Kč

HUTA SZKŁA I BROWAR NOVOSAD & SYN

- Nový Svět 95
- + 420 481 528 142
- codz. 8.00–15.00
- 20–150 Kč (w zależności czy zwiedzamy z przewodnikiem, czy bez)
- www.sklarnaharrachov.cz

W 1925 r. nad Harrachovem przeszła wichura, łamiąca wiele drzew. W efekcie potrzebne były nowe nasadzenia, a że w czasie, kiedy trwały, przypadała 10. rocznica

powstania Czechosłowacji, postanowiono ją uczcić posadzeniem modrzewi, układających się w kształt liczby 10. Posadzono je na zboczach wzniesienia Bilý vrch, a najlepiej widoczne są z przeciwległego Sachrův kopca. W 2018 r., w stulecie odzyskania niepodległości, postanowiono dołożyć kolejne zero, tworząc z dziesiątki setkę. Ponieważ drzewa mają imponującą wysokość i znajdują się w obrębie zwartej drzewostanu, konieczne jest wykarczowanie części rosnących wokół drzew. Projekt jest właśnie realizowany, a na najlepsze widoki można liczyć jesienią, kiedy modrzewie zmieniają kolory i tworzą wyraźne żółte cyfry na tle lasu.

21 ŚWIERADÓW-ZDRÓJ

To wyjątkowe uzdrowisko na mapie Polski. Występujące tu wody mineralne to szczawiy żelaziste z dodatkiem radonu. Radon zawarty w wodzie wpływa pozytywnie na procesy komórkowe, wzmacnia naczynia krwionośne i zmniejsza nadciśnienie, a przy zbyt niskim ciśnieniu – podnosi je. Ponadto ma dobroczynny wpływ na układy

hormonalny i immunologiczny, a także właściwości łagodzące bóle. Dodatkowo położenie miasta u stóp gór i w otoczeniu lasów sprawia, że panuje tu klimat bodźcowy, ostry i hartujący. Często mówi się, że jest to klimat „o zapachu leśnego igliwia”, o czym można się przekonać, wychodząc na okoliczne szlaki. Uzdrowisko, poza standardową kuracją pitno-spacerową, oferuje cały pakiet usług, jak m.in. kąpiele świerkowe czy kurację borowiną.

Tuż obok leży drugie uzdrowisko, o odmiennych właściwościach leczniczych – Czerniawa-Zdrój (dziś część miasta). Występują tu wody żelaziste z dużą zawartością magnezu, stosuje się je przy niedokrwistościach oraz u osób przechodzących rekonwalescencję. Niestety, obecnie (początek 2021) pijalnia i Dom Zdrowy w Czerniawie-Zdroju są zamknięte.

Początki Świeradowa-Zdroju wiążą się z legendą. Zamieszkujące te tereny w XII w. plemię Milczan podobno czciło posąg przedstawiający mężczyznę trzymającego na ramionach lwa. Nazywany był Lwińcem (niem. *Flins*). Posąg ten stanął przy „cudownym źródleku”. Rozwijająca się tu osada była atakowana przez Niemców,

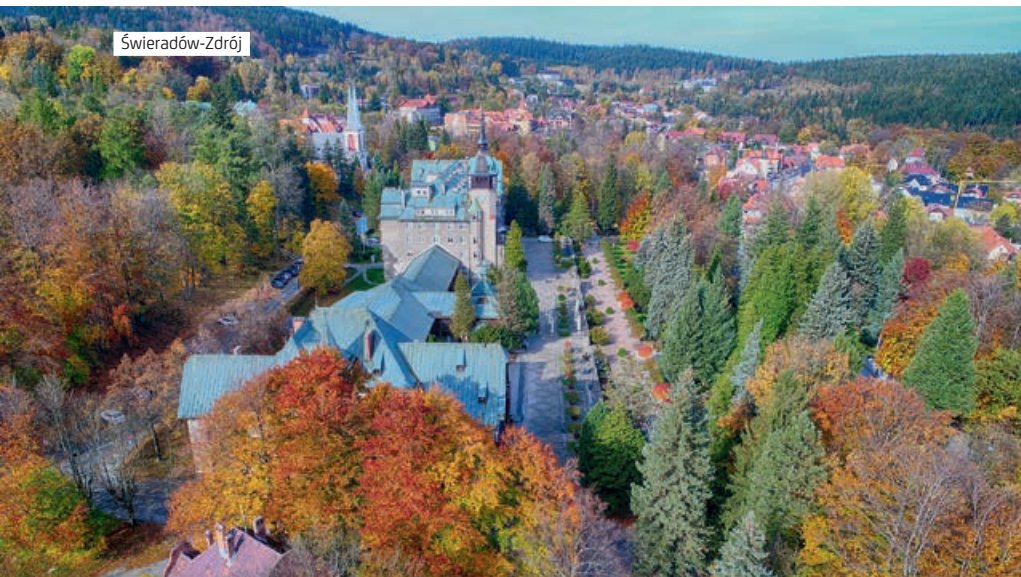

BUDOWNICTWO PRZYSŁUPOWE

W samym Świeradowie-Zdroju i w okolicach można jeszcze zobaczyć przykłady typowego sudeckiego budownictwa. Są to tzw. **domy przysłupowe**. Większość z nich powstała w XIX w. W mieście znajdują się np. przy ulicach Długiej, Lwóweckiej, Główniej czy Myśliwskiej. Są one częścią Krainy Domów Przysłupowych – regionu leżącego wokół trójstyku granic: Niemiec, Czech i Polski.

Budownictwo przysłupowe polega na otoczeniu ścian parteru niezwiązaną z tymi ścianami konstrukcją nośną. Składa się ona z rzędów pionowych słupów i leżących na nich tzw. oczepów – poprzecznych belek, mających przejąć obciążenia górnych kondygnacji. Otoczony tą konstrukcją parter to tzw. izba zrębowa, niezwiązana z pozostałą częścią budynku. Bardzo często domy te ozdobione są kamiennymi lub drewnianymi detalami.

Świeradów-Zdrój

k którzy chcieli zniszczyć bożka. Słowianie ukryli Lwińca – do dzisiaj nie wiadomo, gdzie się znajduje. Na pamiątkę osada została nazwana Flinsberg.

Miejscowość powstała w XVI w. jako śródleśna osada na terenach należących do rodziny Schaffgotsch. Rozwijała się wokół gospody wybudowanej dla robotników leśnych. Nie wiadano jeszcze wówczas o właściwościach świeradowskich wód – usłyszano o nich dopiero w 2. poł. XVI w., kiedy opisał w swoim dziele śląski lekarz Leonard Thurneysser.

Na początku XVIII wieku komisja lekarska powołana przez hr. Hansa Antona Schaffgotscha przebadła wody i uznała je za lecznicze. Pierwszy dom zdrojowy stanął tu już w poł. XVIII w., ale w tym czasie sezon trwał tylko latem, a mieszkańcy w większości zajmowali się pracą w lasach należących do Schaffgotschów.

Miejscowość szybko stała się bardzo popularna w całych Niemczech, ale przybywali też licznie kuracjusze np. z Wielkopolski. W prowadzonej od 1770 r. księdze gości znalazły się nazwiska takich staw, jak kompozytor Józef Elsner, nauczyciel Fryderyka Chopina, czy Wojciech Bogusławski – „ojciec polskiego teatru”. W XIX w. odkryto kolejne źródło, zaczęto też stosować zabiegi borowinowe.

W latach 30. XX w. poznano radoczyne właściwości źródeł – było to efektem obserwacji poczynionych przez inżyniera Paula Schmidta, którego zainteresowały zwłoki żaby, leżące w źródlanej kałuży, które przez długi czas się nie rozkładały. Odkrycie przyczyniło się do dalszego rozwoju i popularyzacji Świeradowa-Zdroju, który zaczął być wówczas znany również jako ośrodek sportów zimowych ze skocznią narciarską i torem bobslejowym.

Dom Zdrojowy

Po wojnie i wymianie ludności z niemieckiej na polską uzdrowisko działało początkowo pod nazwą Wieniec-Zdrój, bazując na zastanej infrastrukturze. Zbudowano też nowy zakład przyrodoleczniczy i obiekty sanatoryjne. Zgodnie z ówczesnym zapotrzebowaniem małe pensjonaty zamieniano na zakładowe ośrodki wypoczynkowe. Od 1973 r. Świeradów-Zdrój razem z Czerniawą-Zdrojem tworzą jeden zespół uzdrowiskowy.

STACJA KULTURY

Każdy, kto przyjeżdża do Świeradowa, powinien swoje pierwsze kroki skierować do Stacji Kultury – centrum informacji mieszczącego się w budynku dawnego dworca kolejowego. Tam profesjonalna kadra udziela wskazówek, co najlepiej

zobaczyć w danym terminie w mieście. W samym budynku znajduje się też precyzyjnie wykonana makieta, przedstawiająca fragmenty lokalnych linii kolejowych – można zobaczyć m.in. stację w Świeradowie-Zdroju, 5 lokomotyw, 28 wagonów i 40 zwrotnic. Łączna długość torów to aż 105 m!

DOM ZDROJOWY

Dom Zdrojowy powstał w 1899 r. z fundacji rodziny Schaffgotsch. Zastąpił poprzedni, XVIII-wieczny, który spłonął. Nad budynkiem góruje wieża zegarowa z tarasem widokowym. Dwie części Domu Zdrojowego łączy najdłuższa na Dolnym Śląsku, 80-metrowa **hala spacerowa**. Wyjątkowa jest nie tylko jej długość, lecz także architektura: została wykonana

z drewna modrzewiowego, a zdobią ją polichromie z motywami roślinnymi i witraże. Na wprost wejścia, nad sceną orkiestrową, widnieje herb rodziny Schafgotsch. Przy głównym wejściu do hali znajduje się pijalnia – za opłatą można tam spróbować świeradowskiej wody mineralnej.

Okazją do zobaczenia podziemnej części, w której dawniej mieściła się pijalnia, jest odwiedzenie **Muzeum Zdrojowego**. W 260. rocznicę pierwszego ocembrowania świeradowskiego źródła, w 2014 r., otwarto placówkę prezentującą historię uzdrowiska oraz eksponaty związane z górnictwem.

MUZEUM ZDROJOWE

- ul. Konstytucji 3 Maja 1
- 75 782 05 00
- wt.–nd. 11.00–17.00
- 8–10 zł

Dom Zdrojowy jest otoczony parkiem, założonym w 2. poł. XIX w. Powstały wówczas promenady, tarasy i sztuczna grotta ze stalaktytami, przypominającymi te w prawdziwych jaskiniach. Można ją zobaczyć pod tarasem spacerowym, znajdującym się przed głównym wejściem do Domu Zdrojowego. Niedaleko, przy ulicy Zdrojowej, zainstalowano trzy źródła z wodą mineralną. Na ich postumentach można zobaczyć postacie bożka Flinsa oraz damę i dżentelmena z XIX w. Źródła nie działają zimą.

IZERY TRZECH ŻYWIOTÓW

Izery Trzech Żywiołów to ogród dydaktyczny znajdujący się przy Nadleśnictwie Świeradów. Przybliży podstawowe ekosystemy Gór Izerskich, przede wszystkim torfowiska. Są one wyjątkowe w skali całej

Europy ze względu na swoje wysokie położenie i wiek.

Zwiedzanie ogrodu można urozmaicić o grę terenową (quest), która jest dostępna na terenie ogrodu lub do pobrania ze strony internetowej. Dostarcza ona wiedzy o izerskich lasach. W ogrodzie znajduje się też Chata Drwala, nawiązująca architekturą do domów przysiópkowych, kiedyś typowych dla okolicy.

Warto śledzić stronę internetową – czasem, zwłaszcza w okresie letnim, organizowane są tzw. otwarte poniedziałki, podczas których możliwy jest spacer po ogrodzie z pracownikiem nadleśnictwa.

IZERY TRZECH ŻYWIOTÓW – NADLEŚNICTWO ŚWIERADÓW

- ul. 11 Listopada 1
- 75 781 63 33
- www.swieradow.wroclaw.lasy.gov.pl
- 15 IV–15 X 7.00–18.00
- bezpłat.

Bazyna czarna – roślina torfowisk

Krzyżodzioby Swierkowe

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

trek&travel to przewodnik, dzięki któremu poznasz najpiękniejsze górskie trasy oraz odkryjesz najciekawsze atrakcje regionu. Mapy, profile wysokości, panoramy i szczegółowe informacje pomogą odpowiednio przygotować się do wędrowki, a bogate opisy krajoznawcze oraz propozycje miejsc wartych odwiedzenia przybliżą historię, kulturę i zabytki odwiedzanego obszaru. Niezależnie od tego, czy planujesz samotną wyprawę, czy wakacje z dziećmi, w przewodniku **trek&travel** znajdziesz wszystko, co potrzeba, aby wyjazd w góry był udany i pełen atrakcji.

Wędrowka do imponujących Śnieżnych Kottów, wycieczka do szumiących wodospadów Szklarskiej Poręby, wjazd kolejką na Stóg Izerski i wspinaczka na Królową Sudeatów – Śnieżkę. Odwiedziny w kultowych schroniskach: Samotni i Chatce Górzystów. Wspaniały gwiazdny spektakl w Izerskim Parku Ciemnego Nieba. Rejon Karkonoszy i Gór Izerskich to także ciekawe zabytki przybliżające historię tych terenów: malownicze ruiny zamku Chojnik, eleganckie pałace Kotliny Jeleniogórskiej, oryginalny kościół Wang czy tajemnicze kopalnie uranu w Kowarach.

 Bezdroża

ebook dostępny na:

ebookpoint

 Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Sprawdź najnowsze promocje:
 ● <http://bezdroza.pl/promocje>
 Przewodniki najchętniej czytane:
 ● <http://bezdroza.pl/bestsellery>
 Zamów informator podróżniczy:
 ● <http://bezdroza.pl/newsletter>

 Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
 0 601 339900

Helion SA
 ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
 tel.: 32 230 98 63
 e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-7389-1

49 90 zł